13.8.2026 D/365/04.06.01/2024

Jakelussa mainitut

Tarkastuskertomus 4/2025 Investointien suunnittelu ja seuranta sekä investointiratkaisuissa käytettävä tietoperusta

Jälkiseurantaraportti

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt vakiomenettelyn mukaisesti jälkiseurannan Investointien suunnittelu ja seuranta sekä investointiratkaisuissa käytettävä tietoperusta -laillisuustarkastuksesta (4/2025).

Jälkiseurannassa selvitetään, miten tarkastuksen kohteena oleva asia on kehittynyt ja mihin toimiin tarkastuskertomuksessa annettujen suositusten ja muiden kannanottojen perusteella on ryhdytty. Tarkastusvirasto hyödyntää jälkiseurantaraportin tietoja raportoidessaan vuosittain eduskunnalle olennaisista tarkastushavainnoistaan, kohdentaessaan tarkastustoimintaansa sekä arvioidessaan tarkastustoimintansa vaikuttavuutta.

1 Jälkiseurannan toteutus

Jälkiseurannassa on selvitetty, miten Valtiokonttori ja Väylävirasto ovat noudattaneet seuraavia kertomuksessa annettuja suosituksia:

1. Tarkastuksen perusteella suositellaan, että Valtiokonttori kehittää investointien suunnittelua ja seurantaa koskevaa ohjeistusta siten, että se ohjaisi selkeämmin kirjanpitoyksiköitä merkittävien investointien tunnistamisessa ja menettelytapojen suuntaamisessa investoinnin luonteen, kokoluokan ja merkittävyyden perusteella.
2. Väyläviraston tulee huolehtia, että merkittävistä väylähankkeista laaditaan lain edellyttämät hankearvioinnit. Lisäksi suositellaan, että hankearviointiohjeiden soveltamista ja hankearvioinnin laajuutta koskevat arvioinnit ja perustelut dokumentoidaan. Lisäksi suositellaan laatimaan yhtenäiset menettelyt dokumentoitujen laadullisten arvioiden tuottamiseen.

Jälkiseuranta toteutettiin pyytämällä Valtiokonttorilta ja Väylävirastolta selvitykset tehdyistä toimenpiteistä. Valtiokonttori antoi selvityksen 10.6.2026 ja Väylävirasto 16.6.2026.

Jälkiseuranta toteutettiin suunnitelman mukaisesti.

2 Jälkiseurannan havainnot

2.1 Investointien suunnittelun ja seurannan ohjeistusta on täsmennetty

Tarkastuksessa havaittiin, että Valtiokonttorin ohjeistus ei ollut kaikilta osin riittävän selkeä, jotta se olisi ohjannut kirjanpitoyksiköitä tunnistamaan taloutensa ja toimintansa kannalta merkittävät investoinnit.

Tarkastuksen perusteella suositeltiin, että Valtiokonttori kehittää investointien suunnittelua ja seurantaa koskevaa ohjeistusta siten, että se ohjaisi selkeämmin kirjanpitoyksiköitä merkittävien investointien tunnistamisessa ja menettelytapojen suuntaamisessa investoinnin luonteen, kokoluokan ja merkittävyyden perusteella.

Valtiokonttori on päivittänyt investointien suunnittelua ja seurantaa koskevaa ohjeistusta. Valtiokonttorin 18.3.2026 julkaisemaan ohjeeseen *Investointien suunnittelu ja seuranta VK/46027/2025* on lisätty luku investoinnin luonteen, kokoluokan ja merkittävyyden arvioinnista sekä suunnittelun tarkkuuden ja tason määrittämisestä. Kirjanpitoyksiköitä ohjeistetaan tekemään arviointia esimerkiksi suhteuttamalla investoinnin hankintameno ja elinkaaren aikaiset kustannukset viraston menoihin, luokittelemalla investointeja niiden luonteen mukaan sekä arvioimalla investoinnin vaikutusaikaa ja elinkaarta. Lisäksi ohjeessa on tarkennettu ei-rahamääräisiä tekijöitä koskevaa osuutta.

Valtiokonttori on jälkiseurannan perusteella toteuttanut suositusta. Päivitetty ohjeistus tukee aiempaa paremmin merkittävien investointien tunnistamista ja menettelytapojen suuntaamista investoinnin luonteen, kokoluokan ja merkittävyyden perusteella.

2.2 Väylähankkeiden hankearviointien laatimista, soveltamista ja dokumentointia koskevia menettelyjä on kehitetty

Tarkastuksessa havaittiin, että kaikista väylähankkeista ei ollut laadittu hankearviointeja. Tarkastuksessa todettiin, että merkittävistä väylähankkeista tulee laatia lain edellyttämät hankearvioinnit. Lisäksi tarkastuksessa suositeltiin, että Väylävirasto dokumentoi hankearviointiohjeiden soveltamista ja hankearvioinnin laajuutta koskevat arvioinnit ja perustelut. Lisäksi Väylävirastoa suositeltiin laatimaan yhtenäiset menettelyt dokumentoitujen laadullisten arvioiden tuottamiseen.

Väylävirasto kertoi jälkiseurantaan antamassaan selvityksessä, että se laatii lain mukaisen hankearvioinnin silloin, kun väylähanke on luonteeltaan ja kustannuksiltaan valtion talousarviossa erikseen mainittava kehittämishanke. Väyläviraston toimintaohjeistus laajentaa hankearviointien soveltamista myös muihin kuin kehittämishankkeisiin. Liikenneväyläinvestointien vertailu ja priorisointi tehdään vuosittain väyläverkon investointiohjelmassa. Hankkeen sisällyttäminen investointiohjelmaan edellyttää, että siitä on laadittu toimintaohjeistuksen mukainen hankearviointi. Väyläviraston mukaan investointiohjelmassa on myös esimerkiksi yksittäisten siltojen korjauksia, joista ei laadita hankearviointeja.

Selvityksessä kuvattu menettely vastaa Väylävirastosta tarkastuksen aikana saatuja kommentteja

Väyläviraston selvityksen mukaan hankearviointien laatimiseen liittyvää ohjeistusta ollaan päivittämässä. Selvityksestä ei suoraan ilmene, liittyykö ohjeiden päivitys rutiininomaiseen päivitykseen vai sisältääkö se tarkastuksen suosituksessa mainittuja hankearviointiohjeiden soveltamista ja hankearvioinnin laajuutta koskevia arviointeja tai perusteluja.

Yhtenäisten laadullisten arvioiden tuottamiseen liittyvien menettelyiden osalta Väylävirasto on selvityksessään todennut, että lähtökohtana on kuvata ja arvioida vaikutuksia määrällisesti, sillä laadullisten vaikutusten vertailukelpoisuus on heikkoa. Väylävirasto on selvityksensä mukaan kehittänyt menettelyjä, joilla laadullisia vaikutuksia voidaan arvioida määrällisesti ja vertailukelpoisesti. Esimerkkeinä Väylävirasto mainitsee lausunnossaan ympäristövaikutuksia koskevan menetelmän sekä suunnitteluohjelmassa käytettävän monikriteerisen arviointimenetelmän, jossa laadullisia ja määrällisiä vaikutusarvioita muunnetaan pisteiksi hankkeiden keskinäisen vertailun mahdollistamiseksi.

Väylävirasto on antamansa selvityksen perusteella toteuttanut suositusta.

3 Yhteenveto ja jatkotoimet

Tarkastuksessa havaittiin, että Valtiokonttorin ohjeistus ei ollut kaikilta osin riittävän selkeä, jotta se olisi ohjannut kirjanpitoyksiköitä tunnistamaan taloutensa ja toimintansa kannalta merkittävät investoinnit. Lisäksi havaittiin, että kaikista väylähankkeista ei ollut laadittu hankearviointeja.

Valtiokonttoria suositeltiin kehittämään investointien suunnittelua ja seurantaa koskevaa ohjeistusta siten, että se ohjaisi selkeämmin kirjanpitoyksiköitä merkittävien investointien tunnistamisessa ja menettelytapojen suuntaamisessa investoinnin luonteen, kokoluokan ja merkittävyyden perusteella.

Väylävirastolle osoitetuissa suosituksessa todettiin, että merkittävistä väylähankkeista tulee laatia lain edellyttämät hankearvioinnit. Lisäksi suositeltiin, että hankearviointiohjeiden soveltamista ja hankearvioinnin laajuutta koskevat arvioinnit ja perustelut dokumentoidaan. Lisäksi suositeltiin laatimaan yhtenäiset menettelyt dokumentoitujen laadullisten arvioiden tuottamiseen.

Valtiokonttori on kehittänyt investointien suunnittelua ja seurantaa koskevaa ohjetta, johon on lisätty erillinen luku, investoinnin luonteen, kokoluokan ja merkittävyyden arvioinnista sekä suunnittelun tarkkuuden ja tason määrittämisestä. Lisäksi ohjeella on tarkennettu ei-rahamääräisiä tekijöitä koskevaa osuutta.

Väylävirasto on päivittämässä hankearviointien laatimiseen liittyvää ohjeistusta. Lisäksi laadullisten vaikutusten arviointiin on kehitetty työkaluja, joilla laadullisia tekijöitä voidaan muuttaa määrällisiksi ja näin ollen vertailukelpoisemmiksi.

Jälkiseurantaa ei ole tarvetta jatkaa.

Tea Grönlund
tarkastuspäällikkö

Olli Piiroinen
Johtava tilintarkastaja

JAKELU Valtiokonttori
Väylävirasto